

Bu makaleye atıfta bulunmak için/To cite this article:

HAŞILOĞLU, M.F. İZER, A. (2021). Müzesini Düşleyen Arşiv: Grafist Arşivi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 25 (1) , 327-342.

Müzesini Düşleyen Arşiv: Grafist Arşivi^(*)

Mehmet Ferruh HAŞILOĞLU^(**)

Ayşegül İZER^(***)

Öz: Müze arşivleri gün ışığına çıkmayı bekleyen, bir başka deyimle uyuyan arşivin sergilenmesi ile “izleyici-eser” buluşmasını, izlenmesini ve incelenmesini sağlayan, depolardır. Bir yaşayarak öğrenme metodu mekanı olan müzelerin sanat eseri izleyicisi için araştırma yapma, sanat eseri ile yüzleşme imkanı sağlaması açısından önemli bir misyonu bulunmaktadır. Uluslararası örneklerle göre ülkemizde grafik tasarım ürünlerinin arşivleri yok denecek kadar azdır. Tasarımcılar ve koleksiyoncular tarafından saklanan tasarım ürünü koleksiyonları buldukları ortamla sınırlı kalmış ve paylaşmak için uygun mekan bulamamıştır. 20 yıldır yapılan Grafist etkinlikleri sonucunda tasarım alanında söz sahibi tasarımcılar tarafından başlatılan tasarım ürünleri, etkinliğe katılmayan, dolayısıyla sergilenen veya başlatılan tasarım ürünlerini göremeyen araştırmacı, tasarımcı ve öğrencilerin ulaşabilecekleri bir mekanla paylaşımına açılmıştır. Nadir tasarım ürünlerinin ve tasarım tarihi yazımında öncü rol oynayan tasarımcıların işlerinin bulunduğu Grafik Tasarım Uygulama ve Araştırma Merkezi bünyesinde bulunan Grafist Arşivi grafik tasarım ürünlerinin arşivlenmesi konusunda özgün bir metodoloji sunmuştur. Grafist / İstanbul Grafik Tasarım Günleri etkinliği; uluslararası tasarım eğitimine, tasarım kültürüne ve tasarımda yeni algı ve yorumlara katkısı bakımından önemli bir yere sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Arşiv, Müze, Grafik Tasarım, Grafist.

The Archive Dreaming Its Museum: The Grafist Archive

Abstract: The museum archives are the deep repositories that provide audience meeting with the work of art and make the work visible with the exhibition of hidden archive that has been waiting to be brought to light. The museums functioning the place of learning have an important mission in terms of providing the audience the opportunity to do research and to meet with the art work. Considering international products in graphic design, nearly there is no graphic design archives in our country. Graphic design collections that are kept by graphic designers and collectors have not been able to be exhibited. As a result of the Grafist Events that have been held for twenty years, the design products donated by the pioneering figures in design have been opened to share and available to the researchers, designers and students who are not able to participate in the event. The archive has rare design products created by the designers who play a leading role in the history of design. The Grafist Archive as a part of the Graphic Design Application and Research Center has a unique methodology for archiving graphic design products. Grafist / Istanbul Graphic Design Week as an event has a significant place in international design education and design culture with its contribution to new perception and interpretation in design.

^{*)} Bu çalışma; Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsünde yapılan “Tasarımın Arşivi, Arşivin Tasarımı” Grafik Tasarım Arşivlerinin Sayısallaştırılarak Açık Arşiv Haline Getirilmesi Bağlamında Grafist Açık Arşiv Örneği” adlı Sanatta Yeterlik tezinden türetilmiştir.

^{***)} Dr. Öğr. Üyesi Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Grafik Bölümü (e-posta: fhasiloglu@atauni.edu.tr) ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9702-1366>

^{****)} Prof. Dr. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Tasarım Bölümü (e-posta: aysegul.izer@msgsu.edu.tr) ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2453-8636>

Bu makale araştırma ve yayın etiğine uygun hazırlanmıştır iThenticate[®] intihal incelemesinden geçirilmiştir.

Keywords: Archive, Museum, Graphic Design, Grafist.

Makale Geliş Tarihi: 20.01.2020

Makale Kabul Tarihi: 25.03.2021

I.Giriş

Arşiv, bir bakıma kültürün taşıyıcılığını üstlenen toplumsal bellek gibidir. Hatta bundan da öte; somut belgelere dayanmalarından dolayı daha kalıcı olan, kültürün gelecek kuşaklara aktarılmasında tartışmasız kayıtlarıdır. Bir uygarlık göstergesi olarak değerlendirilebileceğimiz arşiv geleneği, devlet olmanın da koşuludur adeta! Arşiv bir kanıttır. Tarihin, geçmişin, uygarlaşma sürecinin kanıtı... Kültürel, sanatsal, bilimsel, düşünsel hemen her alanda geçmişten günümüze bir köprü kurmak istiyorsak bunu ancak arşiv geleneğiyle sağlayabiliriz. Arşivleri bilgiye geçiş izni veren pasaportlara benzeten Barbosa'ya göre: arşivlerin de tıpkı pasaportlar gibi süresi dolmaktadır (Barbosa, 2013:14).

Eğitmenlerin, öğrencilerin, araştırmacıların ve yazarların araştırdıkları konu üzerinde farklı kaynaklardan beslenmesi ve desteklenmesi, yapılan araştırmaların eksiksiz bir şekilde ortaya konulabilmesi bakımından arşivlerin önemi çok büyüktür. Ne yazık ki, uluslararası örneklere oranla ülkemizde grafik tasarım ürünlerinin arşivleri yok denecek kadar azdır. Tasarımcılar ve koleksiyoncular tarafından saklanan tasarım ürünü koleksiyonları buldukları ortamlarla sınırlı kalmış ve paylaşmak için uygun mekan bulamamıştır.

Arşivler, bilgi ve belgelerin bir düzen içerisinde, uygun şartlarda korunarak hizmete sunulduğu yerlerdir. Her kurum ve birey elindeki arşiv niteliği taşıyan belgeyi erişime açıp, paylaşması bilginin sürdürülebilirliği açısından önemlidir. Kurumsal olarak kendini ifade edemeyen ve tanıtamayan toplumlar, kendi değerlerini zamanla kaybeder, bilim, sanat, tasarım ve felsefe üretmezler.

Grafik tasarım alanında ulaşılabilecek Türkçe kaynakların yeterli olmadığı, tasarımcıların ve öğrencilerin araştırma yapacakları görsel kaynakların az olması yeni öğrenme ve bilgi arama metodolojilerine ulaşma ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Prof. Melih Görgün, Grafist'in eğitime olan katkısıyla ilgili olarak şu sözü dikkate değerdir;

Spekülatif ve eleştirel tasarım, günümüz tasarım şekillenmesinin artık odak noktası olarak eğitimde ön plana çıkarken; eş zamanlı olarak disiplinler arası çalışmalarda etkin olmaktadır. Aynı zamanda bu bağlamdaki tasarım uygulamalarının, tasarımcılara yeni alanlar açmak için çağdaş tasarımın birçok biçimi ile ilişkisellik içinde olduğu da açıktır.

Bütün bu yeni kavramlarla şekillenen tasarım ve mikro ölçekte grafik tasarım içinde yeni oluşumların, inisiyatiflerin gelişimi, bununla birlikte hayata geçirilen yeni öğrenme metotları, pozitif bir şekilde tasarım eğitimini şekillendirerek geleneksel ve eski akademik formasyona dayalı eğitimi de yenilemeye zorlamaktadır.

Grafist inisiyatif bu katalizörlerden biridir. Yirmi iki yıllık serüveninde Grafist, inisiyatife dayalı yeni bir okul modelini önermekte, gönüllü bir işbirliği yöntemini benimseyerek gerçekleştirilen bir akademik çalışma olarak varlığını sürdürmektedir (Görgün, 2017: 18).

Grafist, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Tasarım Bölümü tarafından 20 yıldır düzenlenen, kar amacı gütmeyen, tamamen eğitim amaçlı bir etkinliktir. Uluslararası bir etkinlik olan Grafist; grafik tasarımın geleceği, yönelişleri, tasarım eğitimi ve kültürü gibi konuların araştırmacılar, akademisyenler ve öğrenciler arasında paylaşıldığı bir platformdur.

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Grafik Tasarım Bölümü'nde yer alan 3000'e yakın grafik tasarım ürünü, önce Grafik Tasarım Uygulama ve Araştırma Merkezi'nde fiziksel olarak koruma altına alınarak arşivlenmiş, daha sonra sayısallaştırılarak açık arşiv haline getirilmiştir. Böylece grafik tasarımcı, araştırmacı, akademisyen ve öğrencilerin yararlanacağı kullanıcı dostu arayüz tasarımlarının yapılacağı bir açık arşiv oluşturulması amaçlanmıştır.

Grafist, dünyanın birçok ülkesinden tasarım alanında söz sahibi olan tasarımcıların konuk olarak geldiği bir etkinliktir. Bu tasarımcıların çoğu aynı zamanda AGI üyesidir. AGI; dünyanın önde gelen tasarımcı ve sanatçıların ortak ilgi ve başarı bağlamında birleştiren bir kulüp gibi çalışır.

Gönüllülük, işbirliği, katılımcılık ve sürdürülebilirlik kavramlarıyla bütünleşik bir bağ kuran Grafist, hedef kitlesi olan öğrenci ve tasarımcıları ulusal ve uluslar arası bağlamda bir araya getirmektedir. Aynı zamanda potansiyel işbirliklerini teşvik ederken, öte yandan grafik tasarım alanında yeni deneysel çalışmaların gelişmesine de katkıda bulunur (Görgün, 2017: 18).

Ico-D'nin tasarım işbirliği projesi olarak başlayan Grafist, 22 yıl boyunca etkinliklere gelen tasarımcıların bağışladıkları işlemlerle zengin bir arşivin sahibi oldu. 28 ülkeden gelen 128 tasarımcı bağışladıkları 2200'e yakın afiş, 300'e yakın ürün ambalajı arşivin temelini oluşturur. Bunların yanında Grafist etkinliklerinde çekilen fotoğraf ve videolar, seminer kayıtları, atölye çalışmalarında ortaya çıkan öğrenci işleri de Grafist arşivinde bulunmaktadır.

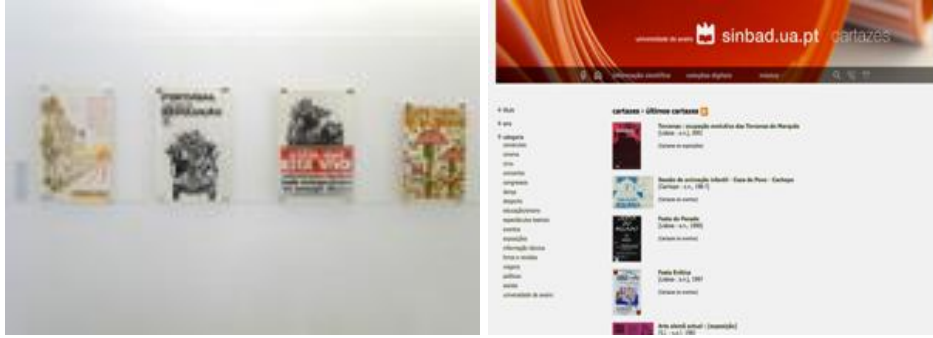
II. Tasarım Müzeleri ve Arşivleri

Tasarım müzeleri ve bunlara bağlı müze arşivlerinin dünyadaki önemli örneklerinden biri; Zürih Tasarım Müzesi'dir. Zürih Tasarım Fakültesi'ne bağlı Zürih Tasarım Müzesi (Gestaltung Museum für Zurich) arşivinde bulunan yaklaşık 300.000 tasarım ürünü hem fiziksel hem de dijital olarak erişime açılmış önemli tasarım arşivlerinden biridir (Sinan Niyazioğlu ile kişisel iletişim, 10 Haziran 2016).

Görsel 1. Zürih Tasarım Müzesi fiziksel ve dijital arşivlerinden görüntü.

60.000'e yaklaşan afiş sayısı ile önemli bir arşiv olan Portekiz Aveiro Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'ne bağlı afiş arşivi, yasal bir zorunluluk olarak basılan afiş kopyasını devlete vermek yoluyla, satın alma ve bağışlarla büyümüş bir arşiv. Arşiv dijital olarak www.sinbad.ua.pt üzerinden erişime açıldığı görülmektedir (Sinan Niyazioğlu ile kişisel iletişim, 10 Haziran 2016).

Görsel 2. Portekiz Aveiro Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'ne bağlı afiş arşivi "40.Yıl Devrim Sergisi (<http://blogs.ua.pt/galeria/?p=1431>) ve afişlerin erişime açıldığı dijital arşivden bir görüntü.

Ulusal tasarım müzelerine bağlı olarak, İsrail'de bulunan Holon Tasarım Müzesi, İsrail tasarım tarihi açısından önemli bir müzedir. Müzenin tasarım ürünlerinin olduğu kısım İsrail halkı tarafından bağışlanan ürünlerle gelişmiş ve arşivlenmiştir. 1852 yılında kurulan Victoria ve Albert Müzesi, Sanat ve Zanaat Arşivi (Victoria and Albert Museum, Arts and Crafts Archive) müzedeki eserlere ev sahipliği yapmanın yanı sıra, sanat ve tasarım arşivine sahip (Sinan Niyazioğlu ile kişisel iletişim, 10 Haziran 2016).

Grafist arşivi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Grafik Tasarım Bölümü, Grafik Tasarım Uygulama ve Araştırma Merkezi'nde bulunur. Bu merkeze olan ihtiyaç yıllar boyunca dile getirilmiştir. Grafist etkinlikleri boyunca biriken Grafist Arşivi, küçük bir depo içerisinde yirmi sene boyunca saklandığı görülmektedir. Tamamen pasif, dondurulmuş arşiv (Frozen Archive) olarak beklemekte olan Grafist Arşivi, Grafik Tasarım Uygulama ve Araştırma Merkezi'ne alınmış böylece uyuyan arşiv (Sleeping Archive) şekline dönüşmüştür. Bu dönüşümle birlikte, uyuyan bu arşiv, gerektiğinde uyandırılıp araştırma, seminer, sergi vb etkinliklerde kullanılabilme yetisine sahip olmuştur (Ertaş, 2016: 3-6. Paragraf).

Görsel 3. Grafik Tasarım Uygulama ve Araştırma Merkezi'nde bulunan “Grafist Arşiv Sergisi”nden görüntü.

Grafist arşivi Türkiye’de örneği bulunmayan, dünyada ise hatırı sayılır bir koleksiyona sahip olması bakımından grafik tasarımcı, araştırmacı, akademisyen ve öğrencilerin yararlanacağı bir arşiv olma özelliğini taşır. Sürdürülebilir toplum gelişimi için Grafist arşivi gibi bilimsel bilginin ve kültürel mirasın evrensel olarak erişimine olanak sağlamak gerekir.

Grafist Türkiye’deki görsel iletişim tasarımı eğitimine yaptığı katkıyla ve öğrencilerin kendi tasarım dillerini oluşturması açısından önemli bir etkinliktir. 20 yıl boyunca kesintisiz devam eden bu etkinlik sonucunda, etkinliğe gelen profesyonel konuk tasarımcıların bağışlarıyla büyüyen önemli bir arşive sahiptir. Sahip olunan bu nadir arşivi sadece etkinliklere katılan tasarımcı, araştırmacı ve grafik tasarım öğrencilerine değil, aynı zamanda etkinliğe gelemeyen diğer kişilere de ulaştırmak, araştırmacıların ve öğrencilerin kullanımına açık bir grafik tasarım arşivi oluşturulması kaçınılmaz olduğu gözlemlenmiştir.

Grafist Açık Arşivi, kurumsal bir arşivdir. Yani bir araştırma kurumunun, entelektüel mirasını içeren, koruyan dijital derlemelerdir.

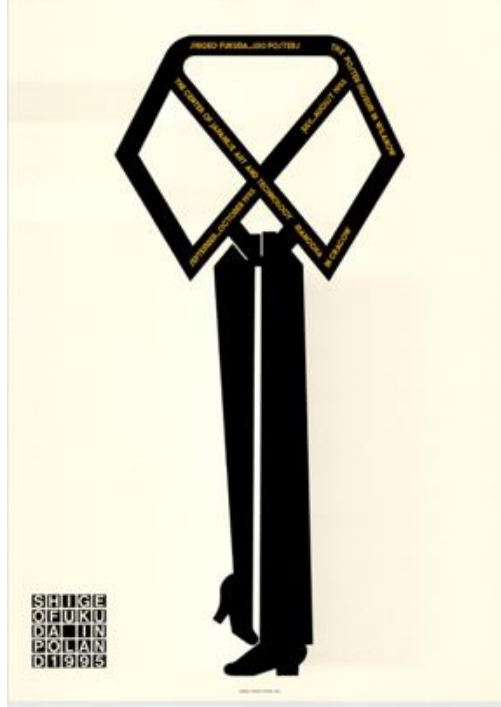
Arşivin sayısallaştırması için yapılan tarama işlemi sırasında taranan tasarım ürünlerinin internet ortamında izlenilebilmesi için 72 dpi olarak taranmıştır. Araştırmacılar, grafik tasarımcılar ve öğrenciler, kaynakların kopyasına “Grafik Tasarım

Uygulama ve Araştırma Merkezi Dijital Çoğaltma Yönergesi” ve “Telif Esasları” dahilinde ulaşabilmelerine de olanak sağlayacak şekilde; tez, makale, bildiri ve benzeri etkinliklerde kullanılmak üzere 100 dpi, aynı yönerge ve telif esasları dikkate alınarak arşivde bulunan tasarım ürünlerinin orijinal boyutlarında çıktısı alınmak üzere 300 dpi olarak taramaları yapılmıştır.

III. Grafist Arşivinde Bulunan Tasarım Ürünlerinin Dönemsel Sınıflandırılması

Grafist arşivinde işleri bulunan tasarımcıların, yaşadıkları dönemler üzerinden ürettikleri işlere göre dönemsel tasarım eğilimlerini ve okumalarını da yapılabildiği gözlemlenmiştir. Bu dönemler beş kısımda incelenebilir. II. Dünya Savaşı yaşayan Henryk Tomaszewski, Morteza Momayez, Yurdaer Altıntaş, Shigeo Fukuda gibi tasarımcılar ilk dönemi oluşturan tasarımcılardır. Sinan Niyazioğlu, bu dönemi yaşayan tasarımcıları şu şekilde ifade etmektedir; “...yeni dünya düzeninin, ideal modernizmin şahidi olmuş ve uluslararası dili arayan, uluslararası amblemlerin, ikonların ya da imgelerin peşinden giden bir kuşak” (Ertaş, 2016: 7. Paragraf).

Bu dönemdeki tasarımcılar, II. Dünya Savaşı sonrası, 1950’lerde, modernizm ile yeni bir dünya inşa etmek için girişimlerde bulunduğu zamanlarda kendi görüşlerini ifade etmek için uluslararası tasarım dilini sorgulamış ve üretimlerini buna göre yapmışlardır.

Görsel 4. Grafist Arşivi’nde bulunan S. Fukuda’nın “Fukuda Polonya’da” adlı kişisel sergisi için yaptığı afiş.

Görsel 5. Grafist Arşivi'nde bulunan

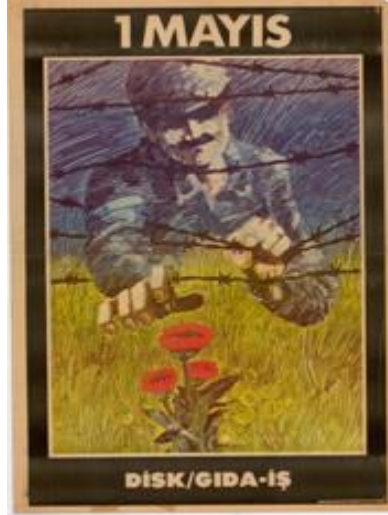
Y. Altıntaş'ın "18. Uluslararası İstanbul Film Festivali, Hitchcock" afişi.

Sinan Niyazioğlu diğer bir dönem için İkinci dönem II. Dünya Savaşı'nın hemen peşinden dünyaya gelen tüm dünyada esen özgürlük akımından ve savaş karşıtlığından etkilenmiş bir kuşak olduğu söylenebilir. Pierre Bernard, Alain Le Querrec gibi tasarımcılar ikinci dönem tasarımcı olarak gösterilebilir. Türkiye'de 68 Kuşağı ile özdeşleşen bu kuşak için Sadık Karamustafa ve Bülent Erkmen Türkiye'deki temsilcileri olarak gösterilebilirler.

Görsel 6. Grafist Arşivi'nde bulunan

Bülent Erkmen'in Okçuluk Şampiyonası için yaptığı afiş.

Görsel 7. Grafist Arşivi'nde bulunan

Sadık Karamustafa'nın 1 Mayıs için yaptığı afiş.

Emre Senan ve Haluk Tuncay'ın da aralarında bulunduğu üçüncü kuşak tasarımcılar 1971 askeri muhtıra ve 1980 ihtilallerini yaşamış kuşaktır. Bu dönem arada kalmış bir dönemdir. Bu dönem için Niyazioğlu; “Türkiye’deki kapalı yapının sona ermesi ve neoliberal politikaların gelişim sürecini izleyen kuşaktır. Bu kuşakta illüstrasyon çok güçlüdür, çünkü illüstrasyon, fotoğrafın karşısında kendi gerçeğini üretir” (Sinan Niyazioğlu ile kişisel iletişim, 10 Haziran 2016).

Görsel 8. Grafist Arşivi'nde bulunan

Haluk Tuncay'a ait “Uluslararası İstanbul Film Festivali” için yaptığı afiş.

Görsel 9. Grafist Arşivi'nde bulunan Emre Senan'a ait afiş.

Grafist arşivinde dördüncü dönem tasarımcı kuşağı 1980 sonrası küreselleşmenin olumlu ve olumsuz yönlerini gören bir kuşak. “Çocukluğunu Özal Türkiye’inde geçirmiş, Özal sonrası neoliberal politikalarla da küreselleşmeye ve beraberinde getirdiği pek çok olumsuzluğa şahit olan, kariyerine Irak Savaşı’yla başlayıp sonrasında bütün Orta Doğu’da bitmek bilmeyen bir savaşın sürecini izleyen bir kuşak” (Sinan Niyazioğlu ile kişisel iletişim, 10 Haziran 2016).

Görsel 10. Grafist Arşivi'nde bulunan Burcu Dündar'a ait afiş

Görsel 11. Grafist Arşivi'nde bulunan Sinan Niyazioğlu'na ait afiş

Grafist arşivinde bulunan, beşinci kuşak ise 1990'lardan günümüze kadar teknoloji ve kitle iletişim araçlarını iyi kullanan algıları açık yeni kuşak tasarımcılar diyebiliriz. MSGSÜ Grafik Tasarım Bölümü mezunlarından Özge Güven ve Ozan Akkoyun'u bu döneme örnek gösterebiliriz.

Görsel 12. Özge Güven'in tasarladığı Feed Dergisi Kapak Tasarımı

Grafist'e katılan tasarımcılar arasında; Alain Le Quernec, Alan Fletcher, Anette Lenz, Anthon Beeke, Armando Milani, Dimitris Arvanitis, Hendrik Dorgathen, Finn Nygaard, Fons Hickmann, Ian Noble, Irma Boom, Istvan Orosz, Kari Piippo, Leonardo Sonnoli, Majid Abbasi, Max Kisman, Morteza Momayez, Niklaus Troxler, Pablo Martin, Pierre Bernard, Pierre Mendell, Philippe Appeloig, Piotr Mlodozieniec, Rene Knip, Reza Abedini, Sadık Karamustafa, Bülent Erkmen, Savaş Cekiç, Shigeo Fukuda, Stephan Bundi, Thomas Müller, Yossi Lemel, Yurdaer Altıntaş, Zdenek Ziegler gibi tasarım alanında çoğu belli standartları ve normları belirleyen tasarımcıların başışladıkları afiş, kitap gibi işlerden oluşan arşiv; kanonik arşiv türüne güzel bir örnektir.

Ayrıca 2001 yılında Grafist 5'te, 50 Japon tasarımcının ürünleriyle yer aldığı "Japon Ambalaj Tasarımcıları Sergisi" sonunda 300'e yakın ödüllü ambalaj tasarımı Grafist Arşivi'nin nadide koleksiyonlarından biridir.

Fotoğraf 13. Grafist Arşivinde bulunan ödüllü Japon Ambalajları

Grafist arşivinin bir diğer türü olan “tematik” kategorisi kapsamında 20 sene içerisinde; Grafist 97’de “Nükleer Denemelere Karşı Faks Afişleri Sergisi” yapılmıştır. Bu sergi 1995 yılında Helmut Langer’in başlatmış olduğu, küresel bir girişimdir. 5 Kıta ve 50 ülkeden tasarımcıların katıldığı Nükleer Denemelere Karşı Faks Afişleri Sergisi'ndeki eserleri kapsar.

Görsel 14. Victor Garcia tarafından yapılmış faks afişi, Arjantin, 1995

Grafist 10’da “...’nın Duyumsadığı İstanbul / Istanbul as Felt by...” çağrılı afiş sergisi yapılmış ve sergi sonrası tematik bir arşiv oluşmuştur. Bu etkinlikte İstanbul’a bakanların arasında burada doğmuş ve büyümüş, “tanıdık” bu kent ile ilgili çok daha katmanlı deneyimlere sahip tasarımcıların yanı sıra İstanbul’u ilk defa Grafist vesilesiyle gelip görmüş olanlar da mevcut. En fazla bir hafta süren, seminerler, atölye çalışmaları ve

sergi açılışlarının yoğun temposu arasında, kısacık zaman aralıklarına sığdırılmaya çalışılmış bir İstanbul deneyimi. Hava alanı, otel odası, atölyeler, konferans salonları, sergi mekânları ve restoranlardan geriye ne kaldıysa. Bu sergi, tasarımcıların görebildikleri, yaşayabildikleri, okudukları İstanbul'u, varsa geçmiş deneyimleri ile harmanlayıp, duyumsadıkları İstanbul için tasarladıkları afişlerden oluşuyor (Karamustafa, 2006: 1-7. Paragraf).

Görsel 15. Grafist arşivinde bulunan

Shigeo Fukuda'ya ait "İstanbul as Felt By..."sergisi için afiş

Grafist14'te "İran'ın Çağdaş İllüstrasyonları", Grafist 15'te "Afişlerde Stedelijk Müzesi", Grafist 16'da "Kalimera Mellon/Merhaba Gelecek" ve Grafist 20'de "Sınırları Geçerken..." gibi yapılan temalı sergiler sonunda arşiv bünyesine eklenen işlerden oluşmaktadır.

Görsel 12. Grafist Açık Arşivinde bulunan

Semra Güler'e ait "Kalimera Mellon/Merhaba Gelecek" sergisi için afiş

Grafist Arşivi'nin dönemsel kategorisi, "Üç Kıtadan Afişler, İsrail Afişleri, 50 Yıl 50 Afiş (Grafist 98)" "Solidarnosc (Dayanışma) Dönemi'nde Polonya Afişleri Sergisi (Grafist 12)", "1989 Çek Kadife Devrim Afişleri Sergisi (Grafist 17)", gibi yakın tarihteki siyasal gelişmeleri, kırılma noktalarını belirleyen sosyo- politik ve kültürel olaylara ilişkin propaganda ve tanıtım parçalarını bütünsel bir kurgu çerçevesinde içermektedir.

Grafist Arşivi'nin anısına kategorisi, "Unutma beni: Alan Fletcher, Shigeo Fukuda, Morteza Momayez Anısına (Grafist 13) ile "Henryk Tomaszewski 100 Yaşında, Tomaszewski'den Afişler", "Tomaszewski Öğrencilerinden Afişler Sergisi" (Grafist 18)" gibi Grafist'e konuk olmuş, dünya grafik tasarımında üretimleriyle, düşünceleriyle öncü rol oynamış, ancak aramızda olmayan usta tasarımcılar anısına düzenlenen sergilerde yer alan üretimlerdir.

Grafist Arşivi öğrenci çalışmaları kategorisinde, Grafist atölye çalışmalarına katılmış öğrencilerin dijital olarak kayıt altına alınmış işlerinin yanında eğitim boyunca aldıkları derslerin sonuçlarından oluşan sergilerden meydana gelir. Bunlar içinde "Babylon Afişleri" Sergisi (Grafist15), "Yazı Karakteri Tasarımı Öğrenci İşleri" Sergisi (Grafist 17), "Yaşasın İllüstrasyon" Sergisi (Grafist 19), "Kelimelerin Ruhu, Yazının Anlamı Vardır" Sergisi (Grafist 20), gibi MSGSÜ Grafik Tasarım Bölümü öğrenci sergileri vardır.

Görsel 13. Grafist arşivinde bulunan Ferhan Dayıoğlu'na ait "Babylon Öğrenci Afişleri Sergisi" için afiş

IV.Sonuç

Fiziksel arşiv düzenlemesi yapılarak Grafist arşivinde bulunan 2200'e yakın afiş, 300'e yakın ödüllü Japon ambalajı, yazışmalar ve etkinlik sırasında çekilen fotoğraf, video ve ses kayıtlarında oluşan Grafist Fiziksel Arşivi sayısallaştırılarak koruma altına alınmıştır. Koruma altına alınan bu arşiv sayısallaştırılarak açık arşiv haline getirilmiştir. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Grafik Tasarım Bölümü'ne bağlı, Grafik Tasarım Uygulama ve Araştırma Merkezi bünyesinde bulunan Grafist Açık Arşivi erişime açılarak, üniversitenin yurtiçi ve yurtdışında işbirliklerine katma değer katması beklenmektedir. Yapılan açık arşiv ile Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Grafik Tasarım Bölümü'ne bağlı, Grafik Tasarım Uygulama ve Araştırma Merkezi, Grafist İstanbul Grafik Tasarım Günleri, Grafist Fiziksel Arşivi ve Grafist Açık Arşivi'nin görünürlüğünün, bilinirliğinin ve saygınlığının artması hedeflenmektedir. Fiziksel arşiv ve dijital açık arşivin iyi yönetilmesi sonucunda, diğer paydaş kurumlar, tasarımcı arşivlerine sahip olan koleksiyonerler ve grafik tasarımcılar ile yapılacak işbirliğinin ilerde kurulması düşünülen Grafik Tasarım Müzesi'ne katkısının kaçınılmaz olduğu öngörülmüştür. Üyelik sistemi ile arka planda oluşturulacak bir ağla yapılan araştırmaların ne üzerine olduğu, hangi üniversiteden veya hangi kurumdan araştırma yapıldığı bilgileri toplanabilecektir.

Grafist arşivinde bulunan, alanında önemli ve belli tasarım kriterlerini belirleyen tasarımcıların üretimlerini sadece görmekle kalmayıp, uzmanlar eşliğinde obje üzerinden de çalışma imkanı sağlanacağı öngörülmüştür. Bu anlamda Grafist arşivi öğretici bir arşiv olma özelliği taşır. Düzenlenen fiziksel arşiv ve açık arşiv sonucunda Grafist arşivinden faydalanmak isteyen grafik tasarımcı, araştırmacı, akademisyen ve öğrenciler; arşivde bulunan afiş, kitap, ambalaj gibi belgelere ulaşabilecektir. Bunlar hakkında detaylı bilgilere ulaşabilecektir. Grafist Açık Arşiv çalışması ile araştırma sonuçlarının daha geniş bir kitleye ulaşmasını sağlayıp, araştırmanın etkisini artırarak daha fazla atıf almasını sağlar. Ülkemizde bulunan diğer grafik tasarım bölümlerinin, sayısallaştırılmış yüksek çözünürlüklü tasarım ürünlerini dijital baskı yaparak (Telif Esasları dahilinde) sergi yapabilirler. Ayrıca bilimsel çalışmalarda, ders hazırlıklarında ve uygulamalı derslerde sunum yapmak için düşük çözünürlüklü belgelere ulaşabilirler. Açık arşivin bütün bu olumlu yönlerinin yanında, sayısallaştırılarak dijital hale gelen arşivin saklama, koruma, çoğaltma, paylaşma açılan belgenin telif haklarını yok sayma ve kaynağı belirtilmeden kullanma gibi bazı temel problemleri de göz önünde bulundurmak gerekir. Grafist Açık Arşivi; dijital bir probleme maruz kalma olasılığına karşı birden fazla hafız deposuna kopyalanmış, böylece bu kültürel miras koruma altına alınmıştır. Ayrıca ilerleyen yıllarda bu arşivin korunması adına bulut depolama sistemleri üzerine kaydedilmesi düşünülmektedir. Grafist Açık Arşiv içerisinde bulunan tasarım ürünleri arşivinin, üzerinde çalıştığı kullanım ve telif hakları yönergesi ile izinsiz kullanımın önüne geçilmiştir. Açık arşiv üzerinden ulaşacağı bilgiler içerisinde yer alan kaynak ve kredi bilgilerini kullanarak, yararlandığı belge hakkında doğru ve eksiksiz atıf yapabileme imkanı sağlanmıştır. Bunu yanısıra hem fiziksel hem de dijital olarak var olan Grafist arşivi yönetiminin sürdürülebilirliği üzerine fiziksel ve dijital yönetim modelleri önerilmiştir.

Türkiye’de ki ilk tasarım müzesi oluşturma bağlamında Grafist arşivi önemli bir birikime sahiptir. Arşivler toplum kültürünün bilgi depolarıdır. Geçmişe ait birikime ulaşamadığı bir ortamda, yeni bilgi üretmek de olanaklı değildir; bu bağlamdan hareketle nitelik ve nicelik açısından Grafist Fiziksel Arşivi ve Grafist Açık Arşivi toplumun kültürel ve tasarım yaşamında önemli bir özelliğe ve yere sahiptir.

Kaynaklar

- Barbosa H. (2013). “Helena Braga Barbosa” *Grafist 17* içinde (s.14), İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Yayınları.
- Ertaş, H. (2016). “Sinan Niyazioğlu ile Söyleşi: Geçici Olanı Kalıcılaştırmak”. <http://xxi.com.tr/soylesiler/gecici-olani-kalicilastirmak> Erişim Tarihi: 05.04.2018
- Görgün, M., “Önsöz” *Grafist 22* (s.18) içinde, İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Yayınları.
- Karamustafa, S. (2006). “Grafist 10”. *İstanbulu Duyumsamak* (ss.194-202) içinde. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Yayınları.

Görsel Kaynaklar

- Görsel 1. Zürih Tasarım Müzesi.
<https://www.altumconcepts.com/blog/2017/3/8/82ye5itv5a9snxte48ceinwpqxipe0> adresinden erişildi (ET: 17.07.2019).
- Görsel 2. Portekiz Aveiro Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Arşivi.
<http://blogs.ua.pt/galeria/?p=1431> adresinden erişildi (ET: 12.05.2016).
- Görsel 3. Grafist Arşivinden Görüntü. İstanbul: Grafist Arşivi.
- Görsel 4. Shigeo Fukuda. (1995). *Fukuda Polonya’da* [Afiş tasarımı]. İstanbul: Grafist Arşivi/Koleksiyon.
- Görsel 5. Yurdaer Altıntaş. (1999). *Alfred Hitchcock* [Afiş tasarımı]. İstanbul: Grafist Arşivi/Koleksiyon.
- Görsel 6. Bülent Erkmen. (1986). *Okçuluk* [Afiş tasarımı]. İstanbul: Grafist Arşivi/Koleksiyon.
- Görsel 7. Sadık Karamustafa. (1977). *1 Mayıs* [Afiş tasarımı]. İstanbul: Grafist Arşivi/Koleksiyon.
- Görsel 8. Haluk Tuncay. (1995). *14. Uluslararası İstanbul Film Festivali* [Afiş tasarımı]. İstanbul: Grafist Arşivi/Koleksiyon.
- Görsel 9. Emre Senan. (1990). *Groupe Vocal De France* [Afiş tasarımı]. İstanbul: Grafist Arşivi/Koleksiyon.

- Görsel 10. Burcu DüNDAR. (2014). *Floortile* [Afiş tasarımı]. İstanbul: Grafist Arşivi/Koleksiyon.
- Görsel 11. Sinan Niyazioğlu. (2010). *Seminer* [Afiş tasarımı]. İstanbul: Grafist Arşivi/Koleksiyon.
- Görsel 12. Özge Güven. (2015). *Feed Dergisi* [Kapak tasarımı]. İstanbul: Grafist Arşivi/Koleksiyon.
- Görsel 13. *Japon Ambalajları* [Ambalaj tasarımı]. İstanbul: Grafist Arşivi/Koleksiyon.
- Görsel 14. Garcia, V. (Tasarımcı). *Faks* [Afiş tasarımı].
<https://socialhistory.org/en/today/atomic-bomb-hiroshima> adresinden erişildi (ET: 07.05.2016)
- Görsel 15. Shigeo Fukuda. (2006). *İstanbul as Felt By...* [Afiş tasarımı]. İstanbul: Grafist Arşivi/Koleksiyon.
- Görsel 16. Semra Güler. (2012). *Kalimera Mellon / Merhaba Gelecek* [Afiş tasarımı]. İstanbul: Grafist Arşivi/Koleksiyon.
- Görsel 17. Ferhan Dayıoğlu. (2010). *Babylon Öğrenci Afişleri Sergisi* [Afiş tasarımı]. İstanbul: Grafist Arşivi/Koleksiyon.